

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak (przewodniczący)

SSN Antoni Bojańczyk

SSN Paweł Czubik (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi A. K.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w sprawie Sądu Apelacyjnego w [...],

sygn. akt VI ACa [...]

z udziałem Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...],

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 9 stycznia 2019 r.

I. stwierdza przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie sygn. akt VI ACa [...];

II. przyznaje na rzecz A. K. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] kwotę 2 000 zł (dwa tysiące złotych);

III. oddala skargę w pozostałej części;

IV. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz A. K. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania;

V. nakazuje zwrócić na rzecz A. K. z kasy Sądu Apelacyjnego w [...] kwotę 200 zł (dwieście złotych) tytułem opłaty uiszczonej od skargi.

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 7 sierpnia 2018 r. A. K. wystąpiła za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w [...] do Sądu Najwyższego ze skargą na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Domagała się stwierdzenia, że w postępowaniu o zachówek toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w [...] pod sygn. akt VI Aca [...] nastąpiła przewlekłość postępowania, a nadto zobowiązania Sądu Apelacyjnego w [...] do rozpoznania sprawy i wyznaczenia rozprawy apelacyjnej w terminie 5 dni, przyznania od Skarbu Państwa na rzecz skarżącej kwoty 10.000 zł oraz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Zdaniem skarżącej, do przewlekłości postępowania doszło na etapie postępowania apelacyjnego. W sprawie o zachówek, toczącej się pod sygn. akt III C [...] Sąd Okręgowy w W. w dniu 20 grudnia 2016 r. wydał wyrok. Od tego wyroku wniesiono apelację, która wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w [...] w dniu 8 maja 2017 r., gdzie akta zostały zarejestrowane pod sygnaturą VI ACa [...]. Skarżąca A. K. podniosła, że w dniu 10 lipca 2018 r. złożyła wniosek o wyznaczenie terminu rozprawy i otrzymała informację, że termin zostanie wyznaczony w miesiącu wrześniu 2018 r. Równocześnie, Sąd Apelacyjny w [...] zwrócił się do jednej ze stron postępowania w sprawie o zachówek o wykazanie uprawnienia do działania w imieniu małoletniego i przekazał akta Sądowi Okręgowemu w W. celem rozważenia sprostowania wyroku. Skarżąca podkreśliła, że czynności te winny być wykonane wiele miesięcy wcześniej zaś najważniejszą okolicznością jest to, że nadal nie jest wyznaczona rozprawa apelacyjna, w związku z czym w sprawie wystąpiła przewlekłość postępowania.

Pismem z dnia 21 sierpnia 2018 r. Skarb Państwa - Sąd Apelacyjny w [...] reprezentowany przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...] zgłosił swój udział w sprawie, złożył odpowiedź na skargę, wnosząc o jej oddalenie. W odpowiedzi przyznał fakty podane przez skarżącą, ale jednocześnie zaznaczył, że w sprawie sygn. akt VI ACa [...] Sądu Apelacyjnego w [...] brak jest pisma A. K., w którym wnosiłaby o przyspieszenie wyznaczenia terminu w sprawie, zaś w dniu 9 sierpnia 2018 r. rozprawa apelacyjna została wyznaczona na dzień 18 września 2018 r. Podkreślił, że Sąd Apelacyjny w okresie od dnia 8 maja 2017 r. do dnia 8 sierpnia

2018 r. podjął szereg czynności, m.in. sprawie nadano kolejną sygnaturę, skierowano do spraw oczekujących na wyznaczenie terminu rozprawy według kolejności wpływu przy uwzględnieniu spraw nierozpoznanych, wyznaczono sędziego referenta, zwrócono się o wykazanie uprawnienia do występowania w imieniu małoletniego oraz rozważenie sprostowania wyroku, co pozwoliło na usunięcie braków i dalsze procedowanie bez konieczności późniejszego podejmowania czynności procesowych na rozprawie. Podniósł również, że średni okres oczekiwania na termin rozprawy w Sądzie Apelacyjnym w [...] wynosi około 15-16 miesięcy, co wynika z dużego wypływu spraw, znacznego obciążenia poszczególnych sędziów i braków kadrowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (jednolity tekst: z dnia 8 grudnia 2017 r., Dz.U. z 2018 r., poz. 75, dalej jako: ustawa) - strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Równocześnie stosownie do art. 2 ust. 2 ustawy dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i

zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

O przewlekłości postępowania można mówić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15, LEX nr 2032325).

Ustawa nie określa wprost, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można zasadniczo mówić w przypadku bezczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, która trwa co najmniej 12 miesięcy (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z dnia 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121 oraz z dnia 18 maja 2016 r., III SPP 53/16, LEX nr 2056884). Podobnie przyjmował Naczelny Sąd Administracyjny (zob. postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 lipca 2006 r., I OPP 64/06, LEX nr 360307; z dnia 24 kwietnia 2008 r., I OPP 16/08, LEX nr 479698; z dnia 4 czerwca 2008 r., I OPP 20/08, LEX nr 479136; z dnia 24 lipca 2008 r., I OPP 23/08, LEX nr 494267 oraz z dnia 21 kwietnia 2010 r., II OPP 10/10, LEX nr 619863).

W powołanym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że znamiona przewlekłości przypisuje się z reguły dopiero kilkunastomiesięcznej lub dłuższej bezczynności sądu drugiej instancji w wyznaczeniu terminu rozprawy odwoławczej. Kilkumiesięczny okres oczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej mieści się w pojęciu rozsądnego terminu, w którym sprawa może oczekiwać na jej rozpoznanie. Jedynie wyjątkowo krótsze okresy bezczynności mogą uzasadniać

stwierdzenie przewlekłości postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lipca 2014 r., III SPP 123/14, LEX nr 1515457).

Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Z art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. wynika obowiązek takiego zorganizowania systemu jurysdykcyjnego, aby właściwe sądy mogły podołać rozstrzyganiu spraw sądowych w rozsądnych terminach. Także art. 6 § 1 k.p.c., nakłada na sąd powinność przeciwdziałania przewlekaniu postępowania. Z mocy art. 391 § 1 k.p.c. te procesowe dyrektywy mają odpowiednie zastosowanie do postępowania przed sądem drugiej instancji.

W tym zakresie nie wyłączają bezprawności zachowania Sądu okoliczności złej organizacji pracy, zwiększenie się wpływu spraw do Sądu, czy niewystarczającej obsady Wydziału (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121). Oczywiście, nie jest to równoznaczne z tym, że brak bezzwłocznego wyznaczenia rozprawy zawsze prowadzi do odpowiedzialności deliktowej organu.

W ocenie Sądu Najwyższego, powołanym przepisom należy przyznać normatywną treść, a wobec tego nakładają one na Sąd obowiązek wyznaczenia rozpraw w terminie, który umożliwi realizację praw powoda, w tym prawa człowieka do sądu. Dochowanie tego terminu w realiach niniejszej sprawy nie było możliwe, biorąc pod uwagę fakt wyznaczania rozpraw apelacyjnych w Sądzie Apelacyjnym w [...] w tego typu sprawach dopiero po około 15-16 miesiącach od wpłynięcia apelacji. Nie zmienia to jednak faktu, że okoliczności te nie mogą stale ograniczać prawa rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie i prowadzić do kilkunastomiesięcznych opóźnień w rozpoznaniu sprawy.

W przedmiotowej sprawie doszło do przewlekłości postępowania na etapie rozpoznawania jej przez Sąd Apelacyjny w [...]. Rację ma skarżąca dopatrując się przewlekłości postępowania w opóźnieniu wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej. Pomimo tego, że sprawa wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w [...] w dniu 8 maja 2017 r., termin rozprawy apelacyjnej wyznaczony został dopiero w dniu 9

sierpnia 2018 r., tj. po upływie 15 miesięcy, na dzień 18 września 2018 r.

Z tych względów, na mocy art. 12 ust. 2 ustawy, stwierdzono że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania.

Uwzględniając skargę na przewlekłość postępowania apelacyjnego, Sąd Najwyższy miał obowiązek rozstrzygnąć wniosek o zasądzenie odpowiedniej sumy pieniężnej. Przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Następuje w wysokości proporcjonalnej do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącego. Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15, LEX nr 2032325; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2015 r., III SPP 10/15, LEX nr 1740741).

Stosownie bowiem do art. 12 ust. 4 ustawy uwzględniając skargę, sąd na żądanie skarżącego przyznaje od Skarbu Państwa, a w przypadku skargi na przewlekłość postępowania prowadzonego przez komornika - od komornika, sumę pieniężną w wysokości od 2.000 do 20.000 złotych. Wysokość sumy pieniężnej, w granicach wskazanych w zdaniu pierwszym, wynosi nie mniej niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ile etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania. Na poczet tej sumy zalicza się kwoty przyznane już skarżącemu tytułem sumy pieniężnej w tej samej sprawie. Sumy pieniężnej nie przyznaje się w razie uwzględnienia skargi wniesionej przez Skarb Państwa albo państwowe jednostki sektora finansów publicznych.

Skarżąca wnioskowała o przyznanie jej z tego tytułu 10.000 zł, jednakże nie uzasadniła prawidłowo, dlaczego domaga się zasądzenia należności w takiej wysokości. Mimo niewyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej w odpowiednim terminie, Sąd Najwyższy miał na uwadze czynności przygotowawcze podejmowane w sprawie przez Sąd Apelacyjny, które ostatecznie umożliwiły zakończenie sprawy na pierwszym terminie rozprawy bez konieczności jej odraczania. Z tych względów, w ocenie Sądu Najwyższego, kwota 2.000 zł rekompensuje zaistnienie i skutki przewlekłości postępowania.

Z uwagi na to, że w sprawie wyznaczony został termin rozprawy apelacyjnej na dzień 18 września 2018 r., a w dniu 28 września 2018 r. zapadł wyrok, brak było podstaw do wydania Sądowi Apelacyjnemu w [...] zalecenia wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej.

O kosztach zastępstwa prawnego orzeczono na podstawie § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 1800).

Zgodnie z art. 17 ust. 3 ustawy uwzględniając lub odrzucając skargę, sąd z urzędu zwraca uiszczoną od niej opłatę. Mając na uwadze tę regulację, Sąd Najwyższy z urzędu orzekł o zwrocie na rzecz skarżącej uiszczonej przez nią opłaty sądowej w kwocie 200 zł.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.